

"Férje ott akarta hagyni... ezért keresett valami vigaszt a jósolatásban" ⁽¹⁾

A jósolatás miatt pártból kizárt munkásnő esete

„Krisztus nevében bibliai idézetekkel agított, vallási szektás nézeteket terjesztett. Jósnohöz járt, ahová a dolgozó társait is magával vitte. A vele való többszöri foglalkozás dacára nem változott. Ezen magatartása nem egyeztethető össze a párttagsággal.”

Bevezetés

Ortutay Gyula, a Kisgazdapárt polgári, baloldali "0" csoportjának vezető tagjaként, 1945 januárjától 1947 márciusáig a Magyar Rádió és a Magyar Távírási Iroda, illetve a Magyar Központi Híradó Rt. elnökeként feltételezhetően az ország egyik legjobban informált politikusa volt. Az MTI munkatársai külön is gondoskodtak az ő tájékoztatásáról. Ilyen célt szolgálhatott az alábbi híryűjtemény.

A jósolatás a szocialista állam hivatalos beszédmódjában, akárcsak a vallásosság, olyan irracionális alapokon nyugvó hiedelemnek számított, amely nem fért össze a racionális világgéppel. Így az egyén vélekedéseit befolyásolni szándékozó állam kifejezetten büntette azt, aki jósnohöz járt. A Budapesti Harisnyagyár pártiratai között egy olyan fegyelmi ügyet találtam, amelynek során a formázóműhelyben dolgozó K. Mátyásné a III. kerületi pártbizottság emiatt zárta ki 1959-ben a pártból. Az iratok alapján nem derül ki, hogy miért éppen K. Mátyásné vádolták meg azzal, hogy jósolatolt magának. A fegyelmi ügyet tárgyaló alapszervezeti taggyűlés jegyzőkönyvéből megismerhetjük, hogy miért helytelenítették a K. Mátyásnéval egy alapszervezetben levő párttagok az érintett eljárását, és mivel védekezett a megvádolt személy. A felszólalók - a kor hivatalos beszédmódjának megfelelően - K. Mátyásné szocialista emberré nevelhetőnek tartották, de csalódtak benne, mert "Krisztus nevében és bibliai idézetekkel agított", és ez a "marxista világszemlélettel" nem összeegyeztethető. Ráadásul munkatársait a jósno már nem fogadta, így azokat egy "spirítusza paphoz" irányította. Azok, akik védték K. Mátyásné, megjegyezték, hogy "paraszti származású" és "a falusi emberek téli estéken a Bibliát olvassák". Ezen felül a formázó dolgozókat olyanoknak ábrázolták, akik "között különösebb szervezést nem kellett kifejteni, hogy elmenjenek jósnohoz, mert ott általában az ilyen dolgokat kedveli a dolgozók egy része". K. Mátyásné a jegyzőkönyv szerint magánéleti érveket hozott fel arra vonatkozóan, hogy miért ment el a jósnohoz, illetve a többiek miatt biztatta ugyanerre. Eszerint: "férje ott akarta hagyni és nagyon el volt keseredve, ezért keresett vigaszt a jósolatásban".

A fegyelmi ülésen nem alakult ki konszenzus, hogy ki kell-e ezért zárni K. Mátyásné a pártból, vagy elegendő, ha "megrovást" kap. A szavazás eredménye nagyon szoros lett: tízen a kizárás mellett, tízen a kizárás ellen szavaztak. Akik a kizárás ellen szavaztak, azzal érveltek, hogy így K. Mátyásné végleg elveszik a párt számára, és elmerül a "bibliai idézetek" mocsarában. A végső, a kizárást megerősítő döntést a III. kerületi pártbizottság hozta meg. Mint második dokumentumunk is utal arra, K. Mátyásné főbűnét az rótták fel, hogy vallásos volt, ilyen értelmű agitációt folytatott, és a jósnohoz munkatársait is elvitte.

Azok közül a harisnyagyári munkásnők közül, akikkel életútinterjúkat készítettem (ők egy műhelyben dolgoztak K. Mátyásnéval), két visszaemlékező mesélt el olyan történetet, amely arról szólt, hogy jártak életükben halottlátónál vagy jósnál. Egyikük, Ki. Gyuláné magától mesélte el történetét, ezek után T. Jánosné kifejezetten rákérdeztem arra, hogy járt-e halottlátónál. Ezek az elbeszélések elemeikben nem sokban különböznek azoktól a történetektől, amelyeket néprajzosok gyűjtöttek össze a halottlátókkal, jóssokkal kapcsolatban. Kutatásom során inkább azon lepődtem meg, hogy történetem szereplői képesek hasonló történeteket az új lakótelepeken elmesélni, hasonló történeteszerkesztéssel, mint amilyeneket a néprajzkutatók a falvakban gyűjtöttek össze. "1994 januárjában 40 évesen meghalt a nővérem legidősebb lánya. Itt Pesten volt előtte kórházban, én látogattam. Ugyanabban az évben, decemberben az édesanyám. Előtte lent ápoltam Lőrinciben. Akkor, amikor lent ápoltam, elhatároztam, hogy elmegyek, mert van ott egy olyan asszony, aki látóasszony. A halottakkal tud kapcsolatot teremteni... Mondtam a nővéremnek, hogy elmegyek hozzá. Mondta, hogy ne menjek. Mondtam, de én kíváncsi vagyok. Telefonon kellett bejelentkezni. De ő nem tudta, hogy én ki vagyok. Elmentem. És ő mondta, hogy egy férfi akar velem beszélni. Ez az édesapám volt. Nem tudta ez az asszony, hogy ki vagyok, de jól elmondta a körülményeket, hogy én most egy súlyos beteget ápolok. Aztán mondta, hogy egy nő akar velem beszélni. Az volt a nővérem lánya, mert olyan dolgokat mondott, amit csak mi ketten tudunk, mert nekem mondta a kórházban. Utána mondta, hogy jön még egy asszony, az is velem akar beszélni. Gondolkodtam, hogy ki lehet. Talán édesapám testvére. A látóasszony azt mondta, hogy ez az asszony nagyon sokat bántott engem életében és most nem tud nyugodni addig, amíg én meg nem bocsátok neki. És akkor rájöttem, hogy ez az anyósom lehet. Utána el is mentem a sírjához és vittem neki virágot. És azt letettem".

Ki. Gyuláné történetében, a "látóasszonynál" tett látogatásnak az volt a funkciója, hogy életének egy olyan fontos szereplőjével békítette meg, az anyósával, akivel évtizedeken keresztül haragos viszonyban állt és annak halála előtt sem tudott vele kibékülni. Bár látogatásának céljaként a "kíváncsiságot" fogalmazta meg és nem olyan okot, mint amit általában azok szoktak elbeszélni, akik felkeresik a halottlátókat, mégis úgy ábrázolja, hogy a látogatás nyomán egy olyan halottal rendeződött viszonya, akinek esetében erre nem is számított. A halottlátónál tett látogatását nem úgy készítette elő, ahogy az régebben szokásosnak számított: nem kereste fel az elhunytak sírjait, hanem telefonált. Viszont ahogy a halottlátónál tett látogatását leírja, az számos olyan elemet tartalmaz, mely másoknál is visszatérő: a látóasszony, bár korábban nem ismerte őt, elmondta életkörülményeit, és megidézte összes fontos halottját.

T. Jánosné elbeszélésében ismertett egy már-már konvencionálisnak mondható történetet a halottlátónál tett látogatásról, amelyen ő nem vett részt. Mikor ezt a történetet befejezte, rögtön áttért egy olyan elbeszélésre, amelyben egy jósnohöz tett látogatásról írt fel, de ebben a történetben, ahogy a jósnohöz beszél, keverednek azok az elemek, amelyekkel csak a halottlátókat illetve csak a jósokat, jósoket jellemzik.

"T. E. Zs.: - Volt ott a faluban halottlátó?

T. Jánosné: - Hát ott nem, de a keresztanyám volt egyenél. És amikor mentek hozzá, útközben púzott egyet és azt mondta, ezt fizeti majd ő a jósnak. És amikor odaérték, őt azzal fogadta az asszony, hogy magának nem mondok semmit se. Kérdezte, miért. Mert amikor idefele jöttem, maga már megadta a fizetségemet. Így tudta. Az egyik barátnőm Pesten mondta, hogy menjünk el jósnohöz. Én nagyon nem akartam, mert féltem, nehogy úgy járjak, mint a keresztanyám. Aztán mégis elmentünk, a Boráros térnél volt valahol, már nem emlékszem pontosan. Beléptünk, volt egy kristálygömbje, meg olyan félelmetes volt, egy fogatlan öregasszony volt. Nekem rögtön megmondta, hogy mostohaapám van, meg két idősebb lánytestvérem. És ez így is volt. Akkor még jobban megijedtem, hogy mit mond még. És azt mondta, hogy van valaki körülöttem, de nagyon vigyázzak... És azt is mondta, hogy menjek hozzá vissza szeptemberben, mert akkor majd mond még valamit. És akkor szeptemberben ismerkedtem meg a férjemmel, de nem mentem már hozzá vissza. És azt is kérdeztem tőle, hogy mi van a nagybátyámmal. Mert volt nekem egy nagyon kedves nagybátyám, aki, ha jött hozzám, mindig engem vett ölebe. Amikor elvitték a háborúba, akkor mindig én írtam neki a levelet. Azt írta az utolsó levelében, hogy már nemsokára jön haza, én meg válaszoltam, hogy nagyon várjuk. Nem írt többet, nem jelentkezett, sosem kaptunk hírt felőle. Ezért kérdeztem én a jósnőt felőle. Azt mondta, hogy érzi, hogy itt van, de nekem nem mondhat semmit, esetleg a feleségének vagy a lányának, de nekem nem".

A történet első fele a halottlátóhoz vezető út olyan ábrázolása, amely gyakori a látóasszonyokról szóló elbeszélésekben: a keresztanya gyalog megy abba a faluba, ahol a látó lakik, és mire odaér, addigra a látóasszony már tudja, hogy - elég sajátos módon - megadta a fizetségét. A történet második felében a budapesti jósno rendelkezik olyan képességekkel, hanem csak a jósokat jellemzik, akik a jövőbe lát, ismeri a számára ismeretlen emberek életét. De kapcsolatba tud lépni a halottal, a nagybácsival, ami már csak a halottlátókra jellemző tulajdonság.

Persze a visszaemlékezők mai vélekedéseit a jósolatásról, halottlátókról nem csak az befolyásolhatta, hogy a szocialista rendszerben egy vallásellenességet propagáló szervezet tagjai voltak. Az a sokrétű hatás, amely a visszaemlékezőket érte - akik falusi környezetből fiatal lányokként nagyvárosi környezetbe csöppentek és előbb cselédként, majd évtizedekig betanított munkásként ugyanazon a munkahelyen dolgoztak -, nem is fejthető meg egyértelműen. Hiszen életükben nem csak a "hagyományok", hanem a nagyvárosi új szomszédság, a munkahely és a média is normateremtő volt.

Források

A Budapesti Harisnyagyár alapszervezeti taggyűlésének jegyzőkönyve

"... Ezenkívül ismerteti az alapszervezeti vezetőség javaslatát, amely szerint K. elvtársnő igen becsületes, demokratikus érzelmű elvtársnő, az ellenforradalom alatt bebizonyította, hogy mennyire kiáll a párt mellett, elsőként jelentkezett felvételre, a kommunistákat megvédte, azonban politikai képzettsége hiányos, és agitációjában igen komoly és káros hibákat követ el. Krisztus nevében és bibliai idézetekkel agitál, amely nem összeegyeztethető párttagságával. K.-néval foglalkoztak, sajnos eredmény nélkül. Ezek után járt még jószólatni, sőt másokat is belevont ebbe. Ezért az alapszervezeti vezetőség javaslata K.-né elvtársnő pártból való kizárása.

Elnök ezután felteszi a kérdést, hogy szóljanak hozzá a fenti üggyhöz:

K.-né: - Belátja, hogy hibázott, azonban férje ott akarta hagyni és nagyon el volt keseredve, ezért keresett valami vigaszt a jószólatásban. Spiritiszta szeanszon (sic!) nem volt, csak tudott róla, hogy az a férfi, akivel a jósnőnél ismerkedett meg, ezzel foglalkozik. Bent a munkahelyen elmesélte az esetet a jósnővel, és többen jelentkeztek, kérték őt, vigye el őket. Miután a jósnő másnak nem volt hajlandó jószólatni, ő ajánlotta a János atya nevű spiritisztát, akinél azonban ő nem volt. Az üggy egyébként rendőrségre is került, kétszer volt kihallgatáson, de ellene megszüntették az eljárást. Belátja, hogy nagyon súlyos hibát követett el, de még ma is minden gondolata a párt, és kéri, hogy tekintsenek el helytelen cselekedetétől.

K. Aranka: - Megállapítja, hogy K.-nének zavaros ideológiai nézeteire már korábban is felfigyeltek, azonban azt hitték, hogy lehet nevelni rajta. M. elvtárs, a bizalmija foglalkozott vele, sőt a 4-es alapszervezet is. A bibliai nézetek a marxista világszemlélettel össze nem egyeztethetőek, munkahelyen sem szeretik, intrikus természet, durván, nyersen mondja meg véleményét, V.-néval kapcsolatos megállapításai is helytelenek. A fegyelmi bizottság előtt tett bizonyos drasztikus kifejezésekkel kapcsolatban személyeskedést idézett elő, ami nem felel meg a valóságnak. Megállapítja, hogy K.-né árt a pártnak, nem tud megfelelően, politikusán agitálni, tanulni nem akar, nincs fejlődési lehetősége, egyetért a javaslattal.

K.-né: - Megállapítja, hogy a személyi kérdéseket félretéve a marxista elmélettel összeegyeztethetetlen bibliai idézetekkel agitálni. Ha egy kommunista már olyan fejlett, hogy meg tudja magyarázni a vallás keletkezését, annak okait, az helyes, de így a legnagyobb mértékben helyteleníti. Véleménye szerint vallási szellemben nevelkedett, ettől még nagyon megbecsült dolgozója lehetne a társadalomnak, de hibás nézetekkel a pártnak tagja nem lehet senki.

H. Gy.-né: - Pártból való kizárását ugyan javasolja, de felteszi a kérdést, nem tisztíjuk-e bele jobban az ilyen irányú dolgokba, ha kizárjuk a pártból. Mentségére hozza fel az elvtársnőnek idős korát és megállapítja, hogy ebben a korban már nehéz az átnevelődés, de helyes volna, ha a Pártvezetőség továbbra is foglalkozna az elvtársnő nevelésével.

É. elvtárs: - A kerületi Pártbizottság is foglalkozott K. elvtársnő ügyével. K. elvtársnő érdeme, hogy az ellenforradalom után az elsők között volt, aki kiállt a Párt mellett és be is lépett a pártba. Hibája az, hogy a személyes figyelmeztetés ellenére nem változtatott a cselekedetein, de megállapítja, hogy hibás az alapszervezet is, miután taggyűlésen előbb nem foglalkoztak a kérdéssel. Javasolja a taggyűlés felé, hogy ne zárják ki K.-né elvtársnőt a pártból, hanem utolsó figyelmeztetést kapjon, ami után kizárás következik, illetve adjon a taggyűlés félév próbaidőt neki ahhoz, hogy a magatartásán változtasson.

B.-né elvtársnő: - Csatlakozik É. elvtárs javaslatához, hogy foglalkozzanak az elvtársnővel, megjegyezve azt, hogy eddig ki foglalkozott egyáltalán K.-né elvtársnővel, hogy politikailag fejlessze magát.

D. elvtársnő: - Megállapítja, hogy K. elvtársnő, aki paraszt származású, azért juthatott ideig, mert általában a falusi emberek, különösen téli estéken a bibliát olvassák. Bár a marxizmus tanításával ez nem egyezik, nem tartja helyesnek a kizárását, mert ez családjára rossz fényt vet. Ugyanakkor megjegyzi még azt is, hogy a bibliai idézetek a párt hátrányára voltak, de ő így akarta az embereket megnevelni.

Sz. elvtárs: - K. elvtársnő felszólalásával ért egyet, gazdasági munkájában nem éri hátrány, ha kizárják a pártból. D.-né felszólalásának azzal a részével ért egyet, hogy K. elvtársnő idős, és ebben a korban hajlamosak a vallásosságra, de nem ért egyet azzal, hogy bibliai magyarázatokkal próbálta az embereket megnevelni, mivel leszögeztük, hogy a párt elmélete nem egyezik az isteni tanításokkal. Hibájáról rója fel K. elvtársnőnek, hogy taggyűléseken nem vett részt, pártmunkát nem végzett, sőt párttagsági díjjal sok esetben elmaradt. Javasolja a kizárását.

P.-né elvtársnő: - Nem ért egyet D. elvtársnővel, hogy azért nem szabad kizárni nevezettet a pártból, mert mit fog szólni a családja, mivel azok magas pártfunkcióban vannak, ők is hibásak, hogy K. elvtársnő ideig jutott. Azt azonban nem érti, miért lépett be a pártba, ha annak elméletével nincsen tisztában, illetve, ha nem tudta azt, hogy a bibliai idézetek terjesztése az emberek között nem egyezik a marxista elmélettel. Végezetül megjegyzi, K. Aranka elvtársnőről nem feltételezi, hogy személyi bosszúból azon lenne, hogy egy elvtársat kizárjanak a pártból. Javasolja a pártból való kizárását.

D. elvtársnő: - Felveti a taggyűlés felé, hogy miért nincs itt a formázóból senki, akik végeredményben abban az időben vele együtt dolgoztak. Hibának tartja azt is, hogy M. elvtárs nincs jelen a taggyűlésen, holott abban az időben, amikor ez az egész rendőrségi ügy megindult, ő volt a pártbizalmija K. elvtársnőnek. Megállapítja, hogy a formázóban dolgozók között különösebb szervezést nem kellett ahhoz kifejtetni, hogy elmenjenek a jósnőhöz, mert ott általában az ilyen dolgokat kedveli a dolgozók egy része. Továbbá felveti, hogy K. elvtársnő már akkor a pártnak tagja volt, amikor az üzemben azért még kinevezték őket. Felteszi a kérdést, mit tett a pártbizottság azért, hogy K. elvtársnőt helyes irányban (sic!) vezesse. Hibájáról rója fel, hogy annak ellenére, hogy megbeszélték, mindenen részt vesz, mégse jött el semmiféle rendezvényre. Ha értelmileg nézzük, nem helyes, hogy a pártnak tagja legyen, de korlátoltságán múlik, hogy ilyenekkel foglalkozik, és nem javasolja a pártból való kizárását.

H.-né elvtársnő: - Vallás kérdésében egyetért Sz. és a többi felszólaló elvtársakkal, ugyanakkor D. elvtársnő felszólalásának ahhoz a részéhez csatlakozik, hogy korlátoltsága miatt foglalkozott ilyen ügyekkel. H. elvtársnő személyesen felkérte, hogy lépjen ki a pártból, de ő azt válaszolta, hogy a kerületi pártbizottság az ő oldalán áll, és így nem lép ki a pártból. Gazdasági munkáját rendszeresen elvégzi. Arra azonban felkéri K. elvtársnőt, hogy a fegyelmi ügyét ne beszélje meg Sz. szaktársnővel, mert az olyan konzekvenciákat von le ebből, hogy a 10 tojás eladása miatt akarják a pártból kizárni. A pártból való kizárását nem javasolja.

K. Aranka elvtársnő: - "Párttagságunk színvonalának emelése érdekében sok olyan becsületes dolgozó nem veszünk fel a pártba, aki vallásos, mivel ez nem egyezik a marxista-leninista elmélettel." Nem tartja helyesnek, hogy K.-né, akinek sokkal súlyosabb vétkei vannak, a pártnak tagja legyen.

G. elvtársnő: - A fegyelmi bizottság megingott javaslatában, megállapítja ezek után, hogy ne legyenek párttagok a bizonytalanok, akik az egész ügyről most értesülnek. Ugyanakkor felveti, hogy félévvel ezelőtt, amikor a rendőrség is foglalkozott ezzel az üggyel, miért nem akkor tárgyalta az illetékes alapszervezet az ügyet, miért hagyták eddig elhúzódní. Megjegyzi azt, ha a párthoz nem lenne hű, nem lépett volna be a pártba. Javasolja, hogy a kizárás helyett írásbeli fenytésben részesítsük.

Elnök ezután szavazásra teszi fel a kérdést: ki szavaz K. elvtársnő pártból való kizárására és ki ellene? 10 fő kizárást javasol, 10 fő nem javasolja a kizárást.

É. elvtárs javasolja, hogy a végső döntést a kerületi pártbizottságra bizza a taggyűlés.

Elnök megállapítja, hogy a taggyűlés kezdetén jelen volt 26 fő, akikből 6 fő a taggyűlés befejezése előtt távozott, 10 fő igazoltan hiányzik (szabadság, betegség stb.), 2 fő igazolatlanul hiányzik.

Több tárgy nem lévén Elnök a taggyűlést bezárja.

K.m.f."

BFL (Budapest Főváros Levéltára) BB 8. fond. XXXV (8) C Budapesti Harisnyagyár iratai. MSZMP csúcsvezetőségi iratai. 1958. (részlet)

A III. kerületi pártbizottság határozata K. Mátyásné kizárásáról

"Budapesti Harisnyagyár
K. Aranka elvtársnőnek
Budapest

Kedves K. elvtársnő!

Értesítjük, hogy a kerületi Párt Végrehajtó Bizottság foglalkozott K. Mátyásné (szül....) fegyelmi ügyének jóváhagyásával, mivel a taggyűlés nem tudott döntení az ügyben, mert 10 elvtárs a kizárás mellett és 10 elvtárs a kizárás ellen szavazott. A kerületi Párt Végrehajtó Bizottság 1959. február 12-én üggy döntött, hogy K. Mátyásné ügyét a pártból kizárásban hagyta jóvá. Krisztus nevében bibliai idézetekkel agitált, vallási szektás nézeteket terjesztett. Jösnőhöz járt, ahová a dolgozó társait is magával vitte. A vele való többszöri foglalkozás dacára nem változott. Ezen magatartása nem egyeztethető össze a párttagsággal.

Kérjük ezt a taggyűlésen közölní és K. Mátyásnétól a tagsági könyvet elkérni.

Egyben közölníjük K.-néval, amennyiben a határozattal nem ért egyet, joga van a kerületi Pártbizottsághoz fellebbezní.

Eltvársi üdvözléttel:

MSZMP III. ker.-i Bizottsága

Molnár Ernő"

BFL BB 8. fond. XXXV (8) C Budapesti Harisnyagyár iratai. Molnár Ernő, a III. kerületi MSZMP első titkárának levele K. Arankához, a Budapesti Harisnyagyár párttitkárához. 1959. február 19.

Címkék:

[Ortutay Gyula](#) ^[2]

[Kisgazdapárt](#) ^[3]

[harisnyagyár](#) ^[4]

[MTI](#) ^[5]

Kiadás: 5. évfolyam (2005) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/kuriozumok/ferje_ott_akarta_hagyni..._ezert_keresett_valami_vigaszt_a_josoltatasban.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/kuriozumok/ferje_ott_akarta_hagyni..._ezert_keresett_valami_vigaszt_a_josoltatasban.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ortutay-gyula>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kisgazdapart>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/harisnyagyar>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mti>